

Advies van de FSMA van 12 februari 2024 over de getrouwheidspremie op de gereguleerde spaardeposito's

Op dit moment staat er zo'n 268.9 miljard euro op gereguleerde spaarrekeningen in België¹. Dankzij de fiscale regeling die afwijkt van het gemeenrecht, is deze spaarvorm altijd een van de populairste in België geweest.

Die specifieke fiscale regeling is verankerd in artikel 21, 5°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (WIB 1992), dat voorziet in de vrijstelling van de eerste schijf van 1.020 euro (geïndexeerd bedrag) per jaar van de inkomsten uit spaardeposito's. Aan die vrijstelling zijn een aantal voorwaarden verbonden. Een daarvan bepaalt dat de deposito's moeten voldoen aan de vereisten die de Koning stelt op advies van de FSMA en de Nationale Bank van België (NBB). Die criteria zijn vastgelegd in het koninklijk besluit van 27 augustus 1993 tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (KB/WIB 92).

Samenvatting

1. De geschiedenis leert dat het reglementaire kader inzake de vrijstelling van de eerste schijf van de spaarinkomsten geëvolueerd is in functie van de economische toestand en de houding van de actoren van de financiële wereld ten opzichte van twee grote doelstellingen. De eerste hervormingen in de jaren 80 strekten ertoe de stabiliteit van de deposito's te garanderen, terwijl de hervormingen sinds de jaren 2000 de nadruk legden op de verbetering van de leesbaarheid en vergelijkbaarheid van het aanbod voor de consumenten.
2. Sinds 1960 had de van het gemeenrecht afwijkende fiscale regeling voor spaardeposito's deels tot doel de stabiliteit van het spaargeld aan te moedigen en zo ook de stabiliteit van de *funding* van de kredietinstellingen te garanderen. Sinds 2008 is het internationale en daarna ook het nationale reglementaire kader inzake de voorkoming van en het toezicht op de risico's die de (micro- en macroprudentiële) financiële stabiliteit bedreigen, sterk geëvolueerd, en, hoewel de stabiliteit van de spaardeposito's een belangrijk element blijft, is het slechts een van de vele elementen van het arsenaal waarover de Belgische en Europese toezichthouders beschikken.
3. De voorbije 15 jaar zijn vele inspanningen geleverd om de leesbaarheid en de vergelijkbaarheid van het aanbod van spaarrekeningen te garanderen. De recentste daarvan dateren pas van de voorbije herfst. De FSMA is van oordeel dat elke bijkomende inspanning die de vergelijkbaarheid en leesbaarheid van het aanbod van spaarrekeningen voor de consument ten goede komt, moet worden aangemoedigd. **Daarom formuleert de FSMA een positief advies over de invoering van één enkele rentevoet, omdat deze maatregel zou kaderen in de continuïteit van de inspanningen die in dit advies aan bod komen.**

¹ Nationale Bank van België, "Monitoring spaarrente", 1 februari 2024.

1) Historisch overzicht van de regels over de vrijstelling van de eerste schijf van de inkomsten uit spaardeposito's

a) 1962

Het idee om een fiscale vrijstelling toe te kennen voor de inkomsten uit bepaalde deposito's, gaat terug tot de fiscale hervorming van 1962. De toenmalige wetgever wilde gezinssparen aanmoedigen, en besliste dat de vrijstelling slechts betrekking mocht hebben op inkomsten uit deposito's met een relatieve stabiliteit die voldeden aan een lijst van criteria die destijds door de Bankcommissie werden gedefinieerd. Zo moesten de inkomsten voortvloeien uit tegoeden ingeschreven op boekjes bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (hierna "de ASLK") waaraan geen conventionele termijn of vooropzeg was gekoppeld, met uitsluiting van de boekjes die werden gespijsd met het oog op betalingsverrichtingen voor rekening van de titularis. Voor de boekjes bij andere kredietinstellingen gold de fiscale vrijstelling slechts indien zij gelijk te stellen waren met boekjes van de ASLK op het vlak van de modaliteiten van storting, opvraging en inschrijving van de interesten.

b) 1983

In de jaren 70 en 80 won, als gevolg van de branchevervaging in de financiële sector, de gedachte veld dat een harmonisering van het statuut van de spaar- en bankboekjes wenselijk was. Er werd een werkgroep opgericht die al snel een consensus vond over enkele beginselen: de wegwerking van de bestaande verschillen tussen de respectieve regelingen voor de spaardeposito's en de uitwerking van een aangepaste regeling om de tendens tot monetarisering tegen te gaan. Tegelijkertijd stemden de kredietinstellingen in met een verschil in statuut ten opzichte van de ASLK en de privé-spaarkassen met betrekking tot het vergoedingsbeleid voor deposito's, en gingen ze ermee akkoord om iets lagere rentevoeten aan te bieden dan de ASLK en de privé-spaarkassen.

Om diverse redenen mislukten de onderhandelingen over de harmonisering van de spaardeposito's en kwam het eerder vermelde stilzwijgende akkoord op de helling te staan². De grote banken beslisten om dezelfde rentevooraanbieden aan te bieden als de ASLK. Bepaalde kredietinstellingen opteerden er zelfs voor om hoge rentevergoedingen aan te bieden die de marktrente ver te boven ging, om zo klanten aan te trekken. Het ging zelfs zo ver dat één instelling in moeilijkheden kwam en door het Herdiscontering- en Waarborginstituut moest worden geherfinancierd.

Het beleid van hoge rentevoeten op spaardeposito's werd sterk bekritiseerd door de toenmalige regering. Deze was van oordeel dat het door de kredietinstellingen toegepaste beleid van hoge rentevoeten op spaardeposito's "in hoofdzaak, zo niet uitsluitend op de basisrentevoet was afgestemd", en dat "de vaste spaartegoeden aldus niet hoger werden vergoed dan de tegoeden die slechts tijdelijk op boekjes waren ingeschreven". Welnu, de regeling van de vrijstelling van de eerste inkomensschijf van deposito's op boekjes "werd steeds gekoppeld aan het vermoeden dat deze deposito's, hoewel zij over het algemeen onmiddellijk konden worden opgevraagd, in feite spaartegoeden waren en dus geen monetaire tegoeden"³.

² Bankcommissie, Jaarverslag 1983-1984, p. 58.

³ Parl.st., Kamer, 1983-1984, nr. 758/1, pp. 5-6.

Het is in die context dat de toenmalige regering besliste om de naleving van precieze criteria te verbinden aan de fiscale vrijstelling met als voornaamste doel het spaarkarakter van de geviseerde deposito's te bevorderen.

De fiscale vrijstelling werd zo voorbehouden voor de spaardeposito's die de door de Koning op eensluidend advies van de Bankcommissie bepaalde voorwaarden naleefden. Die voorwaarden betroffen de munt van de deposito's, hun opvragingsmodaliteiten alsook de structuur, het peil en de berekeningswijze van hun vergoeding.

De voorkeur van de Bankcommissie, die werd geraadpleegd in het kader van een ontwerp van koninklijk besluit, ging – zoals ze in haar jaarverslag 1983-1984⁴ vermeldt – uit naar een formule waarbij de vergoeding van de spaardeposito's verplicht bestond uit, enerzijds, een basisrente en, anderzijds, een getrouwheidspremie of een aangroepremie. Het niveau van de basisrente werd beperkt tot het renteniveau van de markt. Aan de andere kant zou elke instelling vrij de rentevoet kunnen bepalen voor de getrouwheidspremie en de aangroepremie, m.a.w. de rentevoet die de stabiliteit of de toename over een vaste periode van het spaartegoed vergoedt. Enkel de deposito's die aan bepaalde stabiliteitsvoorwaarden voldeden, kwamen dus in aanmerking voor de vrijstelling van de inkomsten, tot een bedrag van 50.000 Belgische frank⁵.

Het beginsel op grond waarvan de vergoeding van de spaardeposito's verplicht, maar ook uitsluitend, bestaat uit een basisrente en een getrouwheidspremie en/of een aangroepremie, werd zo ingeschreven in een koninklijk besluit van 27 december 1983.

c) 1986

Naar aanleiding van de hevige discussies⁶ die de vorige hervorming had uitgelokt, boog de regering zich in 1986 opnieuw over de problematiek. De concurrentie tussen de instellingen bleef bestaan op het vlak van de vaststelling van de algemene rentevoet. Deze instellingen, die traditioneel een hoge vergoeding voor de spaardeposito's boden, zetten dat beleid in een gewijzigde vorm verder na de inwerkingtreding van de hervorming van 1983. Omdat ze gebonden waren door een op de marktrente afgestemde basisrentevoet, pasten ze een hoge rentevoet toe voor de getrouwheids- en aangroepremie.

Destijds waren de rentevoeten – zowel op kortlopende als op langlopende financiële activa – spectaculair gaan dalen, en deze baisse werd, op aanbeveling van de Bankcommissie⁷, maximaal door de regering gesteund, omwille van haar stimulerende werking voor de economische bedrijvigheid van het land. De hoge rentevoeten die de kredietinstellingen op de spaardeposito's boden, druisten tegen die doelstelling in.

In het licht van die vaststelling opteerde de minister van Financiën voor een regeling waarbij de overheid de voorwaarden voor de belastingvrijstelling rechtstreeks zou bepalen, inclusief de vergoedingsvoorwaarden. Met een koninklijk besluit van 13 maart 1986, dat op eensluidend advies

⁴ Bankcommissie, Jaarverslag 1983-1984, p. 60.

⁵ Zie artikel 4 van de wet van 28 december 1983 houdende fiscale en begrotingsbepalingen, B.S., 30/12/1983, p. 16505.

⁶ Bankcommissie, Jaarverslag 1985-1986, p. 17.

⁷ Ibidem.

van de Bankcommissie werd goedgekeurd, werden in essentie twee wijzigingen aan het statuut van de spaardeposito's gebracht.

In de eerste plaats werd de maximumbasisrentevoet vastgesteld door de Koning, terwijl dat voorrecht daarvoor aan de financiële sector werd overgelaten⁸. In de tweede plaats werd de rentevoet van de getrouwheidspremie en van de aangroepremie beperkt tot maximum 35% van de maximumbasisrentevoet, met afronding naar het lageregelegen kwartpercent. Bij een koninklijk besluit van 1 juni 1989 werd die rentevoet later opgetrokken tot 50% van de maximale basisrentevoet.

d) 2008

De tweehoofdige vergoedingsstructuur van de spaardeposito's – met een basisrentevoet en een getrouwheidspremie en/of aangroepremie – die allebei langs reglementaire weg worden beperkt, werd bevestigd in het ontwerp van codificatie dat resulteerde in het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en het uitvoeringsbesluit daarvan van 27 augustus 1993, en bleef ongewijzigd tot in 2008.

Uitgangspunt voor de evolutie van het reglementaire kader voor spaardeposito's dat jaar was de roep om meer transparantie en een eenvoudigere berekening van hun globale opbrengst voor de consument. De minister van Financiën vroeg het advies van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA) over een ontwerp van koninklijk besluit dat het voordeel van de fiscale vrijstelling uitsluitend voorbehield aan de inkomsten uit de spaardeposito's die met een basisrentevoet en een getrouwheidspremie werden vergoed, en dat tot doel had de mogelijkheid af te schaffen om een aangroepremie toe te kennen.

De CBFA gaf een positief advies over dit ontwerp, dat ertoe strekte de transparantie en de vergelijkbaarheid van de vergoeding van de spaardeposito's voor de klanten te verhogen.

De afschaffing van de mogelijkheid om een aangroepremie toe te kennen, werd verankerd in een koninklijk besluit van 7 december 2008. Bijgevolg gold nog slechts één premie: de getrouwheidspremie. Om het stabiele spaarkarakter van de deposito's te bevorderen, werd ook beslist om een minimumrentevoet voor de getrouwheidspremie in te voeren, die niet lager mag liggen dan 25% van de aangeboden basisrentevoet. De maximale basisrente werd voorts gekoppeld aan het tarief van de Europese Centrale Bank (ECB). Voortaan mocht de basisrente maximaal 3%⁹ bedragen of, indien dit hoger was, het ECB-tarief.

e) 2012-2013

De recentste belangrijke hervorming met betrekking tot de vergoeding van gereguleerde spaarrekeningen, die tot een aanpassing van artikel 2 van het KB/WIB 92 leidde, dateert van juli 2012. Ze vloeide voort uit een akkoord tussen Febelfin, de ministers van Economie en Financiën en de FSMA, en strekte er onder meer toe verbeteringen aan te brengen in de inning en de verwerving van de getrouwheidspremie.

⁸ De maximumbasisrentevoet werd aanvankelijk vastgesteld op 4,75%, om later dat jaar tot 4% te worden teruggebracht. Die maximumrentevoet werd later herhaaldelijk aangepast in functie van de rentevorwaarden op de markten.

⁹ In plaats van de vroegere 4,25%.

Krachtens dat akkoord wordt de getrouwheidspremie, die is verworven voor bedragen die gedurende een jaar op de rekening zijn blijven staan, voortaan eenmaal per kwartaal en niet langer eenmaal per jaar uitbetaald. Bovendien kunnen de spaarders tot drie overdrachten per jaar tussen rekeningen bij dezelfde bankinstelling uitvoeren zonder de verwervingsperiode van hun getrouwheidspremie te verliezen.

Verder leidde dat akkoord tot een vereenvoudiging van de werking en van het aanbod van de gereguleerde spaarrekeningen via diverse maatregelen, waaronder de beperking van het aantal verschillende rekeningen dat een bankinstelling mag aanbieden, tot zes, of het verbod op zogenaamde “voorwaardelijke” aanbiedingen. Bepaalde van de eerdere aanbiedingen druisten immers tegen de nagestreefde eenvoud in door de soms talrijke voorwaarden die eraan waren gekoppeld.

Dankzij het akkoord van juli 2012 kon ook de transparantie over de gereguleerde spaardeposito's worden vergroot via drie maatregelen:

- i. De eerste betrof de terbeschikkingstelling van een gestandaardiseerde informatiefiche met alle essentiële informatie over de gereguleerde spaardeposito's, die aan de spaarders moet worden bezorgd vóór ze een rekening openen.
- ii. De tweede betrof de lancering van een simulator op de Wikifin-website van de FSMA. Via de simulator krijgen de spaarders, nadat ze een reeks gegevens hebben ingevoerd (zoals het te sparen bedrag en de looptijd), een overzicht van het rentebedrag dat ze ontvangen per spaarrekening en per instelling. De spaarsimulator is meer dan tien jaar na de lancering ervan al meer dan 660.000 keer bezocht, en blijft tot op heden de populairste tool op de Wikifin-website¹⁰.
- iii. De derde maatregel tot slot stelde de terbeschikkingstelling door de kredietinstellingen verplicht van een calculator die de spaarder in staat stelt om gemakkelijk de stand van zaken te controleren met betrekking tot de verworven en nog te verwerven rente op zijn spaarrekening. Op die manier kan de spaarder het moment bepalen waarop hij geld kan afhalen zonder de getrouwheidspremie te verliezen.

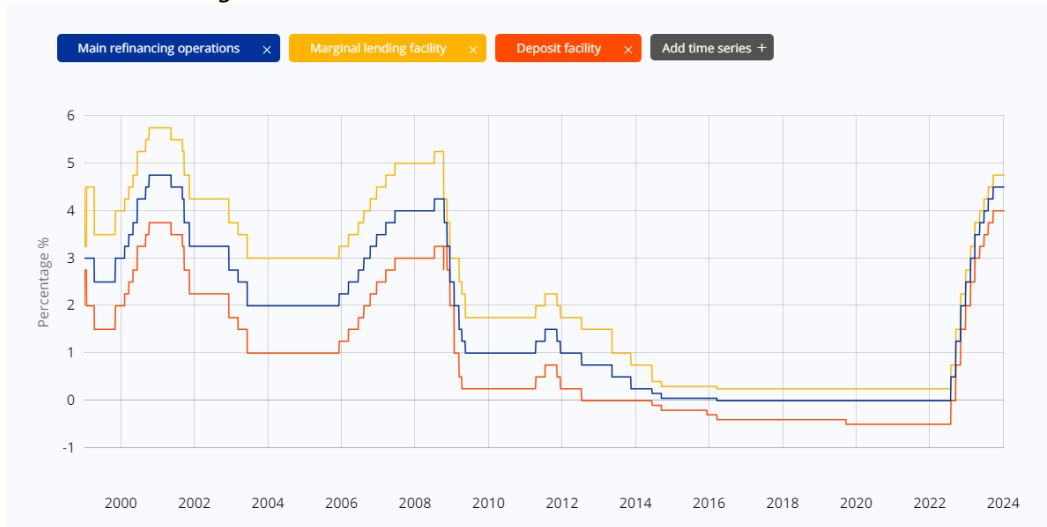
Aangezien deze hervorming niet raakte aan de tweehoofdige vergoedingsstructuur (basisrente en getrouwheidspremie), zijn bij die gelegenheid slechts kleine wijzigingen aan artikel 2 van het KB/WIB 92 aangebracht.

¹⁰ Deze simulator is trouwens weldra aan een herziening toe ingevolge het akkoord dat de federale regering en Febelfin op 30 november 2023 sloten over de transparantie van de gereguleerde spaarrekeningen (zie hieronder).

f) Recente evoluties in verband met de rentevoeten op spaardeposito's

De hervorming van 2012-2013 kwam er op een moment waarop de basisrentevoeten van de ECB al vrij laag waren. Toch zijn die rentevoeten nog verder blijven dalen, met name na de crisis van de eurozone, die nog werd versterkt door de COVID-crisis in 2020, en zijn ze nog lange tijd laag gebleven (soms zelfs negatief wat de depositofaciliteit bij de ECB betreft) – zie Figuur 1.

Figuur 1: historische evolutie van de drie basisrentevoeten van de ECB

Bron: <https://data.ecb.europa.eu/main-figures/ecb-interest-rates-and-exchange-rates/key-ecb-interest-rates>

Het lage niveau van de basisrentevoeten van de ECB had tot gevolg dat ook de rentevoeten op de gereglementeerde spaardeposito's lange tijd erg laag waren, zelfs tot op het punt waarop ze voor tal van rekeningen op het geldende wettelijke minimum werden vastgesteld volgens de regels van het KB/WIB 92: de vergoeding op de meeste gereglementeerde spaardeposito's bedroeg zo 0,01% basisrente en 0,10% getrouwheidspremie.

Terwijl Europa de voorbije twee jaar een sterke inflatie kende, en de ECB als reactie daarop haar basisrentevoeten fors optrok, steeg logischerwijze ook de vergoeding van de gereglementeerde spaardeposito's.

De FSMA stelde vast dat die stijging van de rentevoeten zich grotendeels vertaalde in een stijging van de rentevoeten van de getrouwheidspremie. Uit het nieuwe aanbod van gereglementeerde spaarrekeningen van de kredietinstellingen dat op 15 januari 2024 inging en aan de FSMA werd overgelegd, blijkt aldus dat de gemiddelde basisrentevoet 0,61% bedraagt, en de gemiddelde rentevoet van de getrouwheidspremie 0,93%¹¹. Dat de getrouwheidspremie slechts verworven is voor de bedragen die gedurende één jaar op de rekening blijven staan, heeft tot gevolg dat de effectieve stijging van de vergoeding voor de consument lager ligt dan de stijging voor de bedragen die niet aan die voorwaarde zouden voldoen.

¹¹ Deze gemiddelden worden niet gewogen door de bedragen op rekening.

Gelet op de economische evoluties en in het kader van haar opdracht rond financiële educatie, herhaalde de FSMA, via haar verschillende communicatiekanalen en doorheen het jaar 2023, nogmaals haar oproep aan de spaarders om de aangeboden rentevoeten bij de verschillende aanbiedingen van gereguleerde spaardeposito's meer te gaan vergelijken en daarvoor haar spaarsimulator te gebruiken.

De FSMA stelde ook vast dat de stijgingen van de rentevoeten van de getrouwheidspremies verschillende dagen, soms zelfs verschillende weken voor de inwerkingtreding ervan werden aangekondigd. Ze vestigde de aandacht van bepaalde kredietinstellingen dus nogmaals op enkele elementaire transparantiebeginselen, onder meer dat ze verwacht dat hun reclame voor gereguleerde spaardeposito's duidelijk vermeldt dat de stortingen die worden uitgevoerd vóór de datum van inwerkingtreding van de nieuwe rentevoeten, niet in aanmerking komen voor de nieuwe rentevoet van de getrouwheidspremie, en dat het dus beter is om tot die datum van inwerkingtreding te wachten om een storting te verrichten.

In november 2023 sloten Febelfin en de regering bovendien een akkoord over de transparantie van de gereguleerde spaarrekeningen. Krachtens dat akkoord en met het oog op meer transparantie voor de spaarders, moeten de kredietinstellingen met name een vrij toegankelijke webpagina voor klanten en niet-klanten maken met alle relevante informatie over de gereguleerde spaarrekeningen, onder meer:

- tariefinformatie en modaliteiten van alle door de kredietinstelling aangeboden gereguleerde spaarrekeningen op basis van essentiële spaardersinformatie;
- de verwijzing naar de plaats waar de spaarcalculator van de kredietinstelling kan worden geconsulteerd;
- de link naar de spaarsimulator van de FSMA;
- de link naar de bankoverstapdienst.

Dat akkoord in de vorm van een protocol waarbij de FSMA werd betrokken en dat op 15 januari 2024 in werking trad, voorziet ook in:

- de indeling van de spaarrekeningen in drie categorieën (A, B of C) van spaarformules met elk hun eigen welbepaalde en beperkte specifieke kenmerken (klassieke spaarrekeningen, spaarrekeningen met bedrags- of spaarritmevoorwaarden en tot slot spaarrekeningen gekoppeld aan een leeftijdscategorie);
- de beperking van het commerciële aanbod tot maximum 4 spaarformules of –rekeningen;
- de vereffening, tegen medio 2024, van niet meer gecommercialiseerde spaarformules en –rekeningen en de overdracht van de tegoeden naar wel nog gecommercialiseerde rekeningen, en dit na voorafgaande kennisgeving aan en met vermelding van de keuze van de consument.

Op basis van het nieuwe aanbod van gereguleerde spaarrekeningen van de kredietinstellingen dat sinds 15 januari 2024 van toepassing is, stelt de FSMA nu al de eerste effecten vast van het in november 2023 gesloten akkoord tussen Febelfin en de regering, nl. een duidelijke *vereenvoudiging* van het aanbod en een *constante verhoging* van de vergoeding, en dit trouwens ook sinds de uitgifte door de regering van een staatsbon op één jaar in augustus 2023.

Verder stelt de FSMA vast dat het algemene aanbod eerder heterogeen blijft, omdat de recentste hervorming niet voor een volledige harmonisering zorgde. Zo merkt ze op dat bepaalde instellingen erg verschillende producten blijven aanbieden, bv. een rekening met een hoge basisrentevoet en lage getrouwheidspremie, enerzijds, en een rekening met een lage basisrentevoet en een hoge getrouwheidspremie, anderzijds.

2) Advies van de FSMA over de eventuele afschaffing van de verplichte getrouwheidspremie

De in dit advies geschetste historische evolutie toont duidelijk dat de keuzes uit het verleden in verband met de vergoedingsstructuur van spaardeposito's steeds verband hielden met de kenmerken van de betrokken periode. De regels over de gereguleerde spaardeposito's zijn niet alleen sterk geëvolueerd in de loop van de tijd, maar zijn steeds aangepast in functie van specifieke situaties op het vlak van het niveau van de rentevoeten en de concurrentie tussen de bankinstellingen.

Dit wordt samengevat in Tabel 1 hieronder:

Tabel 1: Samenvatting van de belangrijkste wijzigingen in verband met de vergoedingsstructuur van de gereglementeerde spaardeposito's

	1983	1986	2008 ¹²	2012-2013
Vastgestelde situatie	Sterke concurrentie tussen de kredietinstellingen met een beleid van hoge rentevoeten die ver boven de marktrentevoet lagen.	Onder invloed van een basisrentevoet die op de marktrentevoet was afgestemd, stelden de kredietinstellingen een hoge getrouwheids- of aangroei premie vast, op een moment waarop de rentevoeten een spectaculaire daling hadden ingezet die door de regering werd gesteund omwille van de stimulerende werking ervan voor de economische bedrijvigheid van het land.	Beperkte transparantie van de vergoeding. Politieke wil om het spaarkarakter van de deposito's te versterken enerzijds en de berekening van de maximale rente te vereenvoudigen ten einde deze aan wijzigende marktomstandigheden aan te passen anderzijds.	Beperkte transparantie van de vergoeding.
Goedgekeurde wijzigingen	Koninklijk besluit van 27 december 1983, dat het in aanmerking komen voor de fiscale vrijstelling afhankelijk stelde van de naleving van precieze criteria, met als doel op die manier het stabiele spaarkarakter van de betrokken deposito's te benadrukken. De vergoeding van de spaardeposito's omvat verplicht een basisrente, enerzijds, en een getrouwheids- of aangroei premie, anderzijds. De basisrentevoet is beperkt tot de basismarktrente. Daarentegen stond het elke instelling vrij om de rentevoet van de	Koninklijk besluit van 13 maart 1986, dat in essentie twee wijzigingen aanbracht in het statuut van de spaardeposito's: - de maximumbasisrentevoet werd vastgesteld door de Koning, terwijl dat voorrecht eerder aan de financiële sector werd overgelaten; - de getrouwheids- en aangroei premie werd beperkt tot 35% van de maximumbasisrentevoet.	Wijzigingen van het KB/WIB 92: - De mogelijkheid om een aangroei premie toe te kennen, wordt afgeschaft. Voortaan is slechts één enkele premie van toepassing: de getrouwheidspremie. - De rentevoet van de getrouwheidspremie mag niet lager liggen dan 25% van de aangeboden basisrentevoet. - De maximumbasisrentevoet wordt gekoppeld aan de rentevoet van de ECB. Voortaan mag de basisrente maximaal 3% bedragen of, indien dit hoger is, het ECB-tarief.	Wijzigingen van het KB/WIB 92: - De getrouwheidspremie wordt voortaan eenmaal per kwartaal en niet langer eenmaal per jaar uitbetaald. - De spaarders kunnen tot drie overdrachten per jaar uitvoeren tussen rekeningen bij dezelfde bankinstelling zonder de verwervingsperiode van hun getrouwheidspremie te verliezen.

¹² Ondertussen werd de maximumbasisrentevoet verschillende keren aangepast. Achteraf verhoogde een koninklijk besluit van 1 juni 1989 de maximumrentevoet voor de rentevoeten van de getrouwheidspremie en van de aangroei premie tot 50% van de maximumbasisrentevoet. Bovendien resulteerde, tussen 1986 en 2008, het ontwerp van codificatie in het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en in het uitvoeringsbesluit daarvan van 27 augustus 1993 (KB/WIB 92).

	1983	1986	2008 ¹²	2012-2013
Goedgekeurde wijzigingen	getrouwheids- of aangroepremie te bepalen.			<p>Andere veranderingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beperking van het aantal verschillende rekeningen die een bankinstelling mag aanbieden, tot 6. - Verbod op zogenaamde "voorwaardelijke" aanbiedingen. - Transparantiemaatregelen: <ul style="list-style-type: none"> o simulator o gestandaardiseerde informatiefiche o calculator.

Er moet worden vastgesteld dat de huidige situatie niet kan worden vergeleken met verschillende situaties die tot in 2012 golden. In het verleden zijn er onder meer belangrijke periodes geweest waarin de concurrentie tussen de kredietinstellingen op het vlak van rentevoeten ongebreideld was, wat aanleiding gaf tot rentevoeten die als te hoog werden beschouwd in het licht van ofwel de markrentevoeten, ofwel de wens van de regering om de economie te stimuleren. Deze oorlog over de rentevoeten zorgde op bepaalde momenten voor problemen op het vlak van de stabiliteit van de financiële sector.

Het huidige paradigma verschilt sterk van het paradigma tijdens de verschillende periodes waarvan sprake in Tabel 1. De regeling tot regulering van de banksector is nu grotendeels geharmoniseerd en versterkt op internationaal, laat staan wereldwijd niveau. De grote financiële crisis van 2008 zorgde immers voor een voortdurende aanscherping van de internationale en Europese regels over financiële stabiliteit. De Bazel III-akkoorden, die in Europa zijn vertaald in de CRD-richtlijn en de CRR-verordening, versterkten de solvabiliteit van de kredietinstellingen aanzienlijk, via een hausse van de *minimum common equity* en de invoering van verschillende macroprudentiële buffers. Er zijn verplichte liquiditeitsratio's ingevoerd (*Liquidity Coverage Ratio, Net Stable Funding Ratio*), die een beperking op korte termijn van de mogelijke fundingproblemen nastreven.

Het toezicht op de risico's inzake (micro- en macroprudentiële) financiële stabiliteit is dus sterk geëvolueerd en, hoewel de stabiliteit van de spaardeposito's een belangrijk element blijft, is ze toch slechts een van de vele elementen van het arsenaal waarover de Belgische en Europese toezichthouders beschikken¹³.

De FSMA stelt aldus vast dat de historische context en de filosofie die destijds aan de basis lagen van de keuze om het beginsel van de getrouwheidspremie wettelijk te verankeren, vandaag niet meer gelden, waardoor het *in se* niet langer nodig lijkt om de huidige vergoedingsstructuur van de gereglementeerde spaardeposito's te behouden.

Wat bovendien de transparantie voor de consument en de concurrentie betreft, stelt de FSMA vast dat, hoewel de sub 1) en 2) vermelde verschillende hervormingen zeker voor een verbetering zorgden, ze hun doel misschien toch niet helemaal hebben bereikt. De voorwaarden voor de toekenning van de getrouwheidspremie blijven, ondanks de recente hervormingen, immers een technische materie die moeilijk te begrijpen is voor de gemiddelde consument, en dit terwijl de spaarrekening een basisproduct is dat gemakkelijk toegankelijk moet zijn voor iedereen. De grenzen van het huidige en proactieve transparantiebeleid zijn dus misschien bereikt.

Die bedenkingen sluiten aan bij de recente ontwikkelingen op het vlak van *behavioural finance*. Het ter zake uitgevoerde onderzoek toont dat de meeste consumenten zich niet gedragen als louter rationele agenten van de traditionele economische modellen, maar integendeel zeer uiteenlopende gedragspatronen vertonen¹⁴.

¹³ De spaarrekeningen vormen in elk geval een belangrijke financieringsbron van de leningen die in België aan gezinnen en ondernemingen worden toegekend. Het behoud van het stabiele karakter van die deposito's is bijgevolg belangrijk voor zowel de kredietinstellingen als de stabiliteit van het Belgische financiële stelsel. Een afschaffing van de getrouwheidspremie zou dus vanuit dat oogpunt aandachtig moeten worden geanalyseerd door de Nationale Bank van België (NBB) in haar hoedanigheid van autoriteit die garant staat voor de financiële stabiliteit.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld Richard H. Thaler, *Misbehaving: The Making of Behavioral Economics*, 2015.

Zoals twee buitenlandse toezichthouders in een recente studie opmerkten¹⁵, kan transparantie niet steeds een perfecte oplossing zijn en de inherente complexiteit van de financiële producten oplossen, omdat de door de financiële actoren gepubliceerde informatie geregeld over het hoofd wordt gezien, en soms gewoon zelfs wordt genegeerd door een groot aantal consumenten.

De FSMA deelt al lang deze zienswijze. Daarom nam zij meerdere initiatieven in de verschillende sectoren onder haar toezicht. Zo de FSMA was een pionier op het vlak van de maatregelen om de aan de consumenten van financiële diensten aangeboden producten te vereenvoudigen, zoals blijkt uit de goedkeuring kort na haar oprichting in april 2011 van een moratorium op bijzonder ingewikkelde gestructureerde producten, dat onder meer voorzag in een beperking van het aantal formules voor de berekening van het rendement van het gestructureerde product, alsook in het verbod op de commercialisering van aanbiedingen aan de hand van *teasers*. Ook keurde de FSMA herhaaldelijk reglementen goed die ertoe strekken de commercialisering aan retailklanten van producten die als te complex worden beschouwd, te verbieden of te omkaderen, zoals het reglement van 3 april 2014 dat met name de commercialisering verbiedt van financiële producten waarvan het rendement afhangt van virtueel geld, of het reglement van 26 mei 2016 dat de commercialisering omkadert van derivaten met hefboomwerking en bijvoorbeeld bepaalde commercialiseringstechnieken verbiedt die als ongepast of agressief worden beschouwd.

Daarom maakt de aanwezigheid van twee rentevoeten voor gereguleerde spaardeposito's, ondanks het bestaan van de spaarsimulator van de FSMA, iedere vergelijking aanzienlijk veel ingewikkelder dan ze zou zijn als er slechts één rentevoet zou zijn. De voorwaarden waaronder de basisrente en de getrouwheidspremie worden verworven, verschillen immers – reden waarom de FSMA, in haar circulaire van 27 oktober 2015, benadrukte dat de voostelling van de formule voor de vergoeding van de rekening, die de basisrentevoet en de rentevoet van de getrouwheidspremie omvat, de spaarder er niet mag toe aanzetten die twee bij elkaar op te tellen, omdat die som als misleidend wordt beschouwd. Hoewel de door de FSMA ontwikkelde simulator ertoe strekt om, in de mate van het mogelijke, rekening te houden met de individuele situatie van elke spaarder – via de verplichting om bedragen en een looptijd op te geven om zo tot een resultaat te komen dat toelaat de rekeningen onderling te vergelijken – blijft het een feit dat het gedrag inzake opvragingen en deposito's met betrekking tot een rekening niet volledig op voorhand kan worden gesimuleerd. Bijgevolg zal de rentevoet die de spaarder werkelijk ontvangt, in de overgrote meerderheid van de gevallen niet overeenstemmen met de som van de basisrentevoet en de getrouwheidspremie.

Gelet op het feit dat de spaarrekening het meest toegankelijke financiële product voor het grote publiek is en beoogt te zijn, is de FSMA van oordeel dat elke bijkomende inspanning op het vlak van de vergelijkbaarheid en de leesbaarheid van het aanbod van spaarrekeningen voor de consument moet worden aangemoedigd. De FSMA zou er dus geen bezwaar in zien dat de regering zich zou uitspreken voor de invoering van één enkele rentevoet, omdat deze maatregel zou kaderen in de continuïteit van de inspanningen die in dit advies¹⁶ aan bod komen.

¹⁵ Autoriteit Financiële Markten (AFM) en *Australian Securities and Investments Commission (ASIC)*, “*Disclosure: Why it shouldn't be the default*”, *Joint report*, oktober 2019.

¹⁶ De FSMA merkt, in bijkomende orde en voor zover nodig, op dat een voorstel dat er bijvoorbeeld toe strekt de getrouwheidspremie rechtstreeks toe te passen, of de betalingstermijn tot 6 maanden te beperken, niet alleen zou getuigen van een slecht begrip van de huidige regeling, maar ook elk onderscheid tussen de basisrentevoet en de getrouwheidspremie zou bemoeilijken, en in fine de verwarring bij de consument alleen maar groter zou maken. Dat zou

De FSMA is van oordeel dat zo'n initiatief op termijn gepaard zou moeten gaan met een denkoefening ten gronde en dat het drie doelstellingen moet verwezenlijken.

Eerst en vooral komt het de politieke autoriteiten toe om zich uit te spreken over de opportuniteit van het behoud van het verplichte karakter van de getrouwheidspremie of de afschaffing ervan.

In de tweede plaats zouden passende maatregelen moeten worden genomen om erop toe te zien dat de verworvenheden van de vroegere hervormingen inzake de bescherming van de financiële consumenten behouden blijven en dat de invoering van één enkele rentevoet niet tot gevolg heeft dat ze effectief een lagere vergoeding ontvangen.

Ten derde moet er een passende overgangperiode worden voorzien zodat spaarders aanspraak kunnen maken op getrouwheidspremies die ze hebben opgebouwd tot de invoering van één enkele rentevoet. De overgangperiode moet kredietinstellingen ook in staat stellen het renterisico optimaal te beheren.

noch wenselijk zijn vanuit het oogpunt van de transparantie, noch van het oogpunt van de begrijpelijkheid voor de consument.